

אחת'. – אמר רבי אחא: כתיב: "לעזרא הכהן הסופר" – מה תלמוד לומר: "סופר"? – אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה, כך היה סופר בדברי חכמים. רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: הראשונים חרשו, וזרעו, ניכשו, כיסחו, עידרו, קצרו, עימירו, דשו, זרו, בררו, טחנו, הרקידו, לשו, קיטיפו ואפו; ואנו אין לנו פה לוכל. – רבי אבא בר זמינא בשם רבי זעורא: אין הוון קדמאיי

כא, ב.

#### אור לישירים

מאמר זה מובא כאן, כיוון שהובא לעיל שרבי עקיבה או אנשי כנסת הגדולה התקינו מדרש, הלכות והגדות. וכיוון שהובא כאן מאמר זה שהראשונים גדולים מהאחרונים, מובא להלן מאמר דומה.

**בבבלי קידושין** ל,א אמרו: לפיכך נקראו ראשונים "סופרים", שהיו סופרים כל האותיות שבתורה.

מכיוון שנקראו ראשונים "סופרים", הובאו בירושלמי כאן המאמרים על סופרים ועל הראשונים.

הסופרים הראשונים עסקו בכתיבה ובהעתקת ספרי הקודש, וזאת היא כוונת המאמר "שהיו סופרים כל האותיות שבתורה". הסופרים היו גם מלמדי המקרא, מפרשי התורה ומבאריה. אחרי חורבן הבית התחילו לקרוא בשם "סופרים" לחכמים הדורשים את התורה ולמזדים ממנה את מקורות ההלכות, והמילה "סופרים" מציינת את כלל החכמים. שינוי זה במובן השם "סופרים" משתקף יפה בהסברים הדרשניים של השם הזה שבדברי רבי אבהו ובדברי רבי אחא בירושלמי כאן (על פי "ההלכה - מקורותיה והתפתחותה", עמודים 76-71).

בירושלמי כאן נמנו חמש עשרה מלאכות שישנן בהכנת פת לאכול. מלאכות אלו מנויות גם בירושלמי ברכות ט,א (במסירה שלפנינו אין שם כיסוח, אך ישנו בכתב יד רומי. כיסוח רגיל להופיע עם ניכוש ועידור). ברשימות שבירושלמי מופיעים מספר פרטים שאינם מוזכרים במשנה בשבת ז,ב המפרטת את המלאכות האסורות בשבת.

בארץ ישראל שנו במשנה בשבת חרישה לפני זריעה, ואילו בבבל שנו במשנה זריעה לפני חרישה. חילוף הסדר בין משנת בבל למשנת ארץ ישראל מוכח הן מתוך עדי הנוסח של המשנה והן מתוך דיוני שני התלמודים. בירושלמי כאן חרישה מופיעה לפני זריעה, בדומה לנוסח משנת ארץ ישראל.

**בבבלי קידושין** מ,א אמרו: אמר רבי יוחנן: הרי שולחן והרי בשר והרי סכין, ואין פה לאכול.

תבואה ופירות של עם הארץ נקראים "דמאי", שהם ספק מעושרים ספק אינה מעושרים, לפי שעמי הארץ חשודים על המעשרות ואינם מפרישים אלא תרומה גדולה בלבד, ולכן תיקנו חכמים שהלוקח תבואה ופירות מעם הארץ חייב להפריש מהם מעשרות ותרומת מעשר. בירושלמי דמאי א,ג אמרו: רבי ירמיה שלח לרבי זעירא

גם המשנה שבתחילת הפרק הבא היא משנה "ספורה". משנה זו מונה שלושה עניינים שיש בהם "שלושה עשר" (שופרות, שולחנות והשתחויות), ואחריה באות משניות המפרשות את שלושת העניינים.

נראה שהמאמר על רבי עקיבא שהתקין משניות שהן כללים ופרטים והמאמר על משניות "ספורות" הובאו כאן, משום שהמשנה שבתחילת פרק זה היא כלל וכעין משנה "ספורה", והמשניות שאחריה הן פרטים.

**אמר רבי אחא** (אמורא ארץ ישראלי בדור הרביעי): **כתיב:** – כתוב (בעניין עליית עזרא): "...לְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר, סֵפֶר דְּבָרֵי מִצְוֹת ה' וְחֻקָּיו עַל יִשְׂרָאֵל" (עזרא ז,יא) – עזרא היה סופר, שהוא חכם הדורש (חוקר ומפרש) את דברי התורה ומלמדם, – מה תלמוד לומר: "סופר"? – מה יש לתלמוד מהכתוב הזה? – אלא (בספר "והזהיר" ובנוסח הבבלי של מסכת שקלים אין מילה זו) **כשם שהיה סופר בדברי תורה, כך היה סופר בדברי חכמים** (בספר "והזהיר": 'בדברי סופרים') – עזרא היה דורש ומלמד גם את דברי התורה שבכתב וגם את דברי התורה שבעל פה.

כיוון שהובא לעיל מאמר הדורש את המילה "סופרים", מובא כאן מאמר הדורש את המילה "סופר".

**רבי חגי** (אמורא ארץ ישראלי בדור השלישי והרביעי) אמר **בשם רבי שמואל בר נחמן** (אמורא ארץ ישראלי בדור השני והשלישי): **הראשונים חרשו, וזרעו, וניכשו** – עקרו עשבים רעים, וכיסחו – קיצצו קוצים, ועידרו – חפרו, כדי לתחזק את האדמה, וקצרו – את השיבולים, ועימירו (ועימרו) – קשרו את השיבולים לעומרים, ודשו – חבטו את השיבולים, כדי להוציא מהם את גרגרי התבואה, וזרו – העיפו ברוח את המוך מעל הגרגרים, ובררו – הפרידו את הגרגרים הרעים מן הטובים, או נטלו צרורות ועפר מן הגרגרים, וטחנו – את הגרגרים לקמח, והרקידו – ניפו את הקמח, ולשו – עשו בצק, וקיטיפו (וקיטפו) – תלשו חלקים מהבצק, כדי להכשירם לאפייה, ואפו; ואנו אין לנו פה לוכל (לאכול) – כלומר, אין אנו יודעים להשתמש במה שהכינו לנו הראשונים. וכוונת הדברים, שהחכמים של הדורות הקודמים התקינו הלכות, ואנשי דורנו אינם יכולים להבין ולפרש אותן.